

De rechtsstaat voor gemeentejuristen

Vereniging Juridische Kwaliteitszorg

Najaarsbijeenkomst, 13 november 2025, Utrecht

Prof mr. Solke Munneke (Rijksuniversiteit Groningen)

**De essentie: Binding van de
overheid aan het recht**

Dit betoog

1. Stop de rechtsstaat-inflatie!
2. De staatscommissie rechtsstaat heeft het 'nieuwe' van haar eigen rapport over het hoofd gezien
3. Het accent op de presterende overheid plaats gemeenten in het hart van de rechtsstaat-discussie
4. Rolvastheid draagt bij aan rechtsstatelijke kwaliteit

1. Stop de rechtsstaat- inflatie

[The Latest](#) [News](#) [Books & Culture](#) [Fiction & Poetry](#) [Humor & Cartoons](#) [Magazine](#) [Puzzles & Games](#) [Video](#) [Podcasts](#) [Goings On](#) [Shop](#) [100th Anniversary](#)

OPEN QUESTIONS

ARE YOU OVERREACTING?

*How to survive when provocations are a natural—and
inescapable—part of life.*

By Joshua Rothman

December 10, 2024

Bron: The NewYorker

Politieke partijen voeren hun campagnes op steeds scherpere toon

22 apr 2025 • Update 17 jun 2025 • Rob Hartmans

Bron: Historisch Nieuwsblad

Would leaving the ECHR really 'stop the boats'?

9 October 2025

share ↵ save □

Dominic Casciani

Home and Legal correspondent

Last week Kemi Badenoch announced that the Conservative Party would take the UK out of the European Convention of Human Rights if they won the next election.

Bron: BBC

Voorkom rechtsstaat-inflatie

- › 1. Alles 'rechtsstaat' noemen relativeert te zeer het fundamentele belang van dit begrip
- › 2. Rechtsstaat-inflatie maakt alles 'zwaar' en 'principieel' en ondermijnt daarmee de ruimte voor politiek
- › 3. Maar, rechtsstatelijkheid wordt niet alleen door juridische structuren bepaald, maar evenzeer door feitelijk gedrag en cultuur

2. De staatscommissie rechtsstaat heeft het 'nieuwe' van haar eigen rapport over het hoofd gezien

“De belofte van de rechtsstaat wordt voor een aanzienlijke groep burgers niet ingelost. Dit is het gevolg van politieke besluitvorming of het uitblijven ervan.

Te vaak is de rechtsstaat niet leidend in het handelen van politici, bestuurders en medewerkers van de overheid.

De overheid is te ingewikkeld geworden en de rechtsbescherming schiet tekort. Het is aan het parlement en de regering om tempo te maken met het repareren van de rechtsstaat.”

Beschermende kant

Democratische kant

Voorwaardescheppende kant

Burgerperspectief

Wat Ginny altijd zal bijblijven is de manier waarop de overheid haar moeder behandelde: *“als crimineel”*. Ze kan zich nog goed herinneren dat ze op een dag de post meenam naar haar moeder – met daarin maar liefst zeven brieven van de Belastingdienst. *“Ik zag gewoon de paniek in de ogen van mijn moeder.”*

In de brieven stond dat haar moeder elke maand een bepaald geldbedrag moest terugbetalen. Die kon dat echter niet betalen en belde daarom de Belastingdienst. *“De vrouw aan de telefoon zei toen dat mijn moeder het wel móest betalen, omdat ze zichzelf in deze financiële situatie had gebracht en daarom de consequenties maar moest dragen. Mijn moeder zei toen dat ze zo gestrest was dat ze van de brug wilde springen, waarop die vrouw aan de telefoon zei: ‘Dat is niet ons probleem.’”* ¹

Tweede Kamer
DER STATEN-GENERAAL

Verslag - Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag

Ongekend onrecht

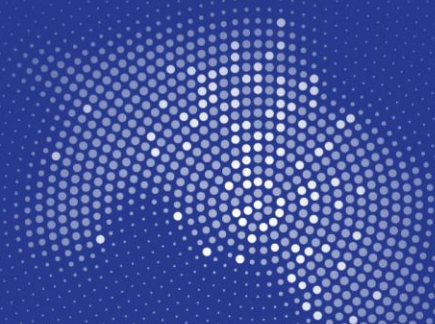

Tweede Kamer
DER STATEN-GENERAAL

Groningers boven gas

Rapport parlementaire enquêtecommissie
aardgaswinning Groningen

1. Conclusies en aanbevelingen

Nieuwe vragen

- › Wat betekent de 'binding aan het recht' voor een presterende overheid?
- Zwakte van de klassieke rechtsstaatidee: legt te veel de nadruk op het juridische, en op het organisatorische, en vraagt te weinig wat de overheid moet *doen*.
- Het begrip rechtsstaat mist motorische kracht, daarvoor zijn andere begrippen nodig, zoals *democratie (politiek)*
- *Democratie* is de motor, *rechtsstaat* de rem

De rechtsstaat als motor?

Raad
vanState

[hoog contrast](#)[lees voor](#)[en | de | fr](#)[contact](#)[pers](#)[werken bij](#)[app](#)[Actueel](#)[Adviezen](#)[Uitspraken](#)[Publicaties](#)[Over ons](#)[Home](#) > [Adviezen](#) > **W04.25.00152/I**

Wetsvoorstel voor het schrappen van voorrang voor statushouders in de sociale huur.

b. Recht op huisvesting

Het recht op huisvesting is verankerd in artikel 22, tweede lid, van de Grondwet en in diverse verdragsbepalingen. (zie noot 19) Gezien het bovengenoemde tekort aan beschikbare woonruimte staat dit sociale grondrecht prominent op de politieke en maatschappelijke agenda.

Het recht op huisvesting kent verschillende elementen, waaronder het bevorderen van toegang tot adequate (gezonde, veilige) huisvesting en het tegengaan van dak- en thuisloosheid. Ook vereist dit recht van de overheid dat zij bevordert dat er voldoende betaalbare woongelegenheden is. De overheid moet daarbij beleid ontwikkelen op basis waarvan schaarse goedkope woonruimte eerlijk kan worden verdeeld, zodat iedereen op gelijke voet toegang heeft tot huisvesting.

Dit recht op gelijke toegang tot huisvesting geldt ook voor vergunninghouders (of 'statushouders'), die immers een verblijfsvergunning hebben gekregen en in Nederland mogen blijven. Met het toekennen van deze verblijfsvergunning gaat een zekere maatschappelijke verantwoordelijkheid gepaard om zorg te dragen voor adequate huisvesting van deze groep mensen.

Rechtsstaat als motor?

[HOME](#)[VISIE](#)[THEMAS](#)[BEWEGING](#)[ACTUEEL](#)[OVER URGENDA](#)[DONEER](#)

KLIMAATZAAK TEGEN DE STAAT

Op 24 juni 2015 won Urgenda, samen met met 900 mede-eisers, de Klimaatzaak tegen de Nederlandse Staat. De rechter droeg de Staat op de uitstoot van broeikasgassen in 2020 met 25% te verminderen ten opzichte van 1990. De Staat tekende beroep aan tegen dit vonnis. Op 9 oktober 2018 bekrachtigde het Haagse Hof het vonnis van de rechter. En op 20 december 2019 is het cassatieberoep van de Staat verworpen.

KLIMAATZAAK TEGEN DE STAAT

De Klimaatzaak is een inmiddels internationaal bekende rechtszaak tegen de Nederlandse Staat over het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen in 2020 met 25% ten opzichte van 1990. Deze zaak is door Urgenda samen met bijna 900 mede-eisers aangespannen in 2013. In 2015 gaf de Rechtbank Den Haag Urgenda gelijk. Dat werd in 2018 in Hoger Beroep bevestigd door het

[STEUN ONS EN
DONEER](#)[KLIMAAT EN ENERGIE](#)

3. Het accent op de presterende overheid plaats gemeenten in het hart van de rechtsstaat-discussie

Gemeente en rechtsstaat

- › Juist gemeenten zijn een belangrijk onderdeel van die 'presterende overheid'

**Gemeenten
binnen de
democratische
rechtsstaat**

Wat betekent dit voor gemeenten?

1. In de verhouding tot het rijk?
2. Van de lokale politiek?
3. Van de kwaliteit van gemeentelijke regelgeving?
4. Ambtelijke-rechtsstatelijke cultuur?
5. In de omgang met burgers?

10 aanbevelingen

1. Toon rechtsstatelijk leiderschap en draag de principes van de rechtsstaat actief uit!
2. Versterk het rechtsstatelijk kompas binnen alle onderdelen van de overheid.
3. Geef uitvoeringsorganisaties de mogelijkheid een rode kaart te trekken.
4. Verbeter het contact met de burger:
in een rechtsstaat hebben burgers recht op begrijpelijke communicatie en adequate informatie.
Maak bij nieuw beleid volop gebruik van ervaringskennis.

>

bestuur en organisatie / nieuws

VNG: suggestie gesjoemel verkiezingen bedreiging democratie

Voorzitter Sharon Dijksma noemt de aantijgingen 'tendentieus'

ANP 2 november 2025

- Beeld: Shutterstock

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) noemt de berichten waarin gesjoemel met stemmen voor de Tweede Kamerverkiezingen wordt gesuggereerd 'een directe bedreiging voor de democratische rechtsstaat'. PVV-leider Wilders deelde

Vacatures

BOA Openbare ruimte taakaccent jeugd
Gemeente Groningen

Drie nieuwe raadsleden
Adviesraad Migratie

AFDELINGSHOOFD WONEN EN
GRONDZAKEN

Gemeente 's-Hertogenbosch via Merwede Executive Search

[Bekijk alle vacatures →](#)

Kennispartners

Geweld Den Haag leidt niet tot electorale verschuivingen
Ipsos I&O

10 aanbevelingen

5. Schaf toetsingsverbod van wetgeving aan de Grondwet af.
6. Geef langdurige politieke prioriteit aan vereenvoudiging van regelingen voor bestaanszekerheid.
7. Regel in algemene wetgeving een grondslag voor gegevensdeling tussen overheidsorganisaties, voor proactief overheidshandelen in het belang van de burger.
8. Investeer fors in de verbetering van de rechtsbescherming.

10 aanbevelingen

9. Richt de bestuurlijke besluitvorming en de procedure voor bezwaarschriften zo in dat burgers ervaren dat zij gehoord en gezien worden.

"Veel burgers, zo blijkt ook uit de gesprekken die de staatscommissie heeft gevoerd, ervaren inspraakprocedures als een wassen neus. Zij hebben de indruk dat de uitkomst op voorhand al vaststaat. Dit wantrouwen vormt de voedingsbodem voor (al dan niet juridisch) verzet tegen de overheid. Maar rechtsbescherming van burgers begint of zou moeten beginnen bij het eerste contact tussen burger en overheid"

10. Toets als bestuursrechter ook aan rechtsbeginselen.

4. Rolvastheid draagt bij aan rechtsstatelijke kwaliteit

Gemeenteraad mag vermogensgrens voor kwijtschelden belastingen niet zelf verhogen

Gepubliceerd op 11 september 2024

De regering heeft het besluit van de gemeenteraad van Utrecht om de 'Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen' te wijzigen terecht vernietigd, omdat dit besluit in strijd is met het recht en het algemeen belang. Door de vermogensnorm van de Participatiewet toe te passen op het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen, wordt het maximale bedrag aan spaargeld overschreden. De wetgever heeft nadrukkelijk gekozen voor een gesloten stelsel waarin de ruimte voor een gemeenteraad is begrensd om eigen regels te stellen over kwijtschelding van gemeentelijke belastingen. Het voeren van inkomensbeleid is geen gemeentelijke aangelegenheid, maar een zaak van het Rijk. De regering heeft terecht de wijziging van de verordening vernietigd om het belang van de rechtszekerheid te dienen en precedentwerking te voorkomen. Dit blijkt uit een uitspraak van de

Lees hier de hele uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van vandaag.

[Lees uitspraak](#)

Dank voor uw aandacht